

УДК 811.112.2'25

Т. С. Володіна,

кандидат філологічних наук, доцент, докторант
(Київський національний лінгвістичний університет)

wolodinat@mail.ru

ORCID: 0000-0002-5381-7538

НЕОНІМИ МЕТАМОВИ ЛІНГВІСТИКИ: ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ ТА ЛЕКСИКОГРАФІЧНИЙ АСПЕКТ

Стаття присвячена опису термінологічних неонімів метамови лінгвістики (на матеріалі німецької та англійської мови), проблемі їх перекладу та лексикографічній фіксації. Увага приділяється виявленню причин творення новотворів у метамовній системі і розкриттю їх відмінностей від неологізмів загальнолітературної мови. Автор пропонує семантичну та формальну класифікацію неонімів та аналізує можливі технології їх перекладу. У статті згадуються сучасні словники лінгвістичних термінів, в яких відображаються нові лінгвістичні метадіалекти і оказіональні неоніми, що становлять науковий інтерес. Рясний приплив термінологічних неонімів свідчить про те, що метамова лінгвістики перебуває в стадії формування.

Ключові слова: термін, неологізм, класифікація, переклад, концептуалізація, словник лінгвістичних термінів.

Постановка проблеми. Лексична система кожної мови формується впродовж багатьох віків, перебуває в безперервному русі, постійно оновлюється, збагачується та вдосконалюється. Саме динамічні процеси є свідченням того, що мова – живий організм, єдність стабільного та змінного. Розвиток метамови лінгвістики тісно пов'язаний з трансформаційними мовними процесами та тенденціями, до яких відносять: інтелектуалізацію, демократизацію, інтернаціоналізацію, націоналізацію, термінологізацію, детермінологізацію, архаїзацію, пасивізацію, актуалізацію та неологізацію, які відбуваються як на семантичному, так і на словотвірному рівні [1: 11–13].

Аналіз досліджень і публікацій. Активізація дослідження мовних інновацій сприяла виокремленню нової лінгвістичної науки – неології, яка займається вивченням змін у лексико-семантичній та словотвірній системі мови. Саме тому мовознавці говорять про словотвірну [2: 245], семантичну [3] та фразеологічну неологію [4: 115–122]. Впродовж останніх десятиліть було створено кілька центрів дослідження неології, завданням яких є фіксація та тлумачення новостворених та новозначених. На сьогодні результатом діяльності таких осередків є електронні бази даних неологічного матеріалу англійської (World Spy, The Rice University Neologisms Database, The International Dictionary of Neologisms) та німецької (OWID – Online-Wortschatz-Informationssystem Deutsch) мови. Дослідженням проблем неології присвячено також чимало вітчизняних та зарубіжних праць, які висвітлюють дискурсивний (Л. А. Закреницкая), когнітивний (М. Жулінська, І. Андрусяк), прагматичний (М. Белозьоров, С. Нешко), соціолінгвістичний (Ю. Зацний, А. Янков) аспекти. Вивченню неонімів у фаховій мові приділяли увагу В. П. Даниленко, Е. Ф. Скороходько, В. А. Татарінов, Л. Б. Ткачев, Г. Рондо [5: 87]. Проте дотепер відсутні ґрунтовні розвідки щодо вивчення англо-, німецькомовних термінологічних неонімів метамови лінгвістики у перекладацькому та лексикографічному аспектах, що обумовлює **актуальність** представленого дослідження, а недостатня розробленість технологій перекладу нео-термінолексики гальмує осмислення загальних і спеціальних питань вітчизняного термінознавства.

Мета представленої статті вбачаємо в детальному вивченні термінологічних неонімів лінгвістики, яке становить безперечний інтерес не тільки для мовознавців, в числі яких комп'ютерні та прикладні лінгвісти, когнітологи, граматисти, фоностилісти, але і для перекладачів, викладачів теорії і практики англійської та німецької мови. Реалізація поставленої мети передбачає розв'язання таких **завдань**: 1. уточнити зміст понять неонім / неологізм; 2. запропонувати структурно-семантичну класифікацію неонімів; 3. представити можлив(у)і технологі(ю)ї перекладу термінологічних неонімів; 4. висвітлити проблеми лексикографічного опису досліджуваної лексики.

Виклад основного матеріалу. Неологізація – один із основних шляхів збагачення лексичного складу будь-якої мови. Вона пов'язана з дією *внутрішніх* законів мови – закону аналогії, закону мовної економії, тенденції до однотипності, а також *зовнішніх* чинників, як ідеологія, соціальна структура суспільства, експансія англійської мови (як *Lingua franca*). Неологізми – результат даного процесу, абсолютно нові лексичні одиниці, інколи незрозумілі, адже лише входять в наше щоденне спілкування. В умовах "термінологічного буму" особливу увагу лінгвісти приділяють дослідженню та опису термінологічних неологізмів – *неонімів* (концепт квебекського лінгвіста Г. Рондо). *Неоніми* – слова чи словосполучення, які сконструював автор наукового тексту, щоб дати назву щойно запропонованому поняттю. Неонім асоціюється передусім з фаховим терміном, який є головним структуротвірним чинником наукового

тексту, а також несе інформацію, заради якої створено статтю чи монографію. Звідси впливають і кількісні показники: на 100 слів тексту часто припадає до 30-35 термінів [6: 45–53].

На відміну від неологізмів загальноживаної мови, неоніми мають низку специфічних ознак, зумовлених властивостями терміна: *системністю*, що базується на класифікації понять; *фіксованістю змісту* у межах певної терміносистеми в даний період розвитку тієї чи іншої галузі знання; *прогнозованим характером утворення* (новий термін виникає в результаті завершеного дослідження); *відсутністю експресивно-стилістичних нашарувань* і, як правило, *полілексемною структурою* на початковому етапі свого існування [7: 68].

Процес утворення термінологічних неонімів віддзеркалює в мові потреби науковців у вираженні нових понять, які є своєрідним продуктом розвитку науки, мови, культури, суспільних відносин тощо. Основною екстралінгвальною причиною виникнення таких лексем у метамові лінгвістики є *пізнавальна діяльність людини (вченого)*, яка стимулює розвиток наукової лінгвістичної думки і збільшення обсягу наукових знань про Всесвіт. Коли науковець хоче позначити нове поняття, він починає шукати відповідник, проблема пошуку якого є досить серйозною, оскільки кожний неонім, запроваджений у ту чи іншу галузеву терміносистему, має бути вдалим і гармонійним. Якщо відповідний еквівалент не знайшли, тоді запозичують відповідне слово з іншої мови, або створюють власноруч. Серед лінгвістичних передумов виникнення новотворів А. Е. Левицький виокремлює загальнолінгвістичні процеси *економії та аналогії* [8: 20]. Ці процеси, на нашу думку, зумовлюють формальну структуру термінологічних неонімів метамови лінгвістики.

Вважаємо доцільним назвати ще один процес, що відіграє значну роль під час креації неонімів. Це – розвиток міждисциплінарних зв'язків лінгвістики і подальша інтеграція її з іншими галузями знання: теорією і практикою програмування, філософією, психологією, соціологією, історією, когнітологією, культурологією, семіотикою та призводить до виникнення "маргінальних" наук – комп'ютерної лінгвістики, лінгвокультурології, лінгвосоціопсихології, лінгвостатистики, лінгвокраїнознавства, нейролінгвістики, політичної лінгвістики, соціолінгвістики, етнопсихолінгвістики та ін. Перераховані вище сучасні наукові сфери сприяють появі у метамові лінгвістики безлічі нових *метадіалектів*, що відрізняються відкритістю та толерантністю до "міграційних" або авторських термінів. Найчастіше неоніми зустрічаються у теоретичних статтях, монографіях, авторефератах у царині цих "гібридних" лінгвістичних напрямів, яким сьогодні притаманний інтенсивний розвиток.

Для термінологічних неонімів різних лінгвістичних метадіалектів дуже важлива класифікація, оскільки вона має подвійну значущість: це і аналіз понять, і аналіз слів.

За семантикою поділяємо неоніми лінгвістики таким чином:

1) за ступенем абстрактності:

а) універсальні неоніми, що позначають лінгвістичні категорії (Лінгвістичні категорії – це лінгвістичні одиниці, що вживаються у лексичній, морфологічній та синтаксичній системах мови): *англ. noun phrases, англ. verb phrases, англ. types of sentences; рос. маркери узгодження /англ. agreement markers; нім. m Satz / англ. sentence; англ. clause / укр. клауз; нім. n Subjekt /англ. subject / укр. підмет; нім. n Prädikat / англ. predicate / нім. присудок*. Критики генеративної семантики (F. J. Newmayer, Mc. Cawley) зазначають, що через звуження кількості синтаксичних категорій більшість із них наблизились до **категорій символічної логіки**. Так, NP (*NP-перемещение*, трансформація перемещення именной группы) співвідноситься з Arg (*аргументом*), V – з логічним предикатом, а S – з *пропозицією*;

б) унікальні неоніми, що позначають явища, специфічні для будь-якої мови або групи мов: *англ. jaw-breaker / рос. труднопроизносимое слово; нім. n Umlaut / укр. умлаут; англ. continuous (form) / рос. континуатив*.

2) за приналежністю до тієї чи іншої терміносистеми:

а) традиційні неоніми, використовувані в тій чи іншій термінологічній системі, що відображають концептуальний апарат різних національних наукових традицій, лінгвістичних напрямів і шкіл: *нім. n Dialektkontinuum, нім. f unsymmetrische Zweisprachigkeit, нім. f Areallinguistik, нім. f Soziolinguistik, нім. f wortbildende Polysemie, нім. f Sprachökologie, нім. n Eurolatein*;

б) індивідуальні неоніми, що належать до певної авторської концепції і не виходять за її межі: *англ. McGurk effect, англ. X-bar theory, англ. multimodality, англ. framing, англ. text montage, англ. scrambling; нім. f Ad-hoc-Bildung, нім. m Klick (auch: нім. m Avulsiv, нім. m Injektiv, нім. m Klix, нім. m Schnalzlaut, нім. m Sauglaut)*;

3) за внутрішньою формою:

а) мотивовані, в яких їх складові морфемі співвідносяться з морфемами даної мови: *англ. forelingual / нім. m Vónderzungenlaut / укр. переднеязычні; нім. n Infix / англ. infix / укр. інфікс, нім. n Konfix / англ. konfix / укр. конфікс*;

б) немотивовані терміни, що з'явилися в результаті запозичень і калькування: *нім. m Dativ / англ. dative case / укр. давальний відмінок; нім. m Genitiv / англ. genitive case / укр. родовий відмінок; англ. acoustic reproduction / нім. akustische Wiedergabe / укр. відтворення звуку і ін.;*

4) за генетичною ознакою:

а) справжні німецькі / англійські / російські / українські терміни: укр. мовознавство, укр. знахідний відмінок, укр. наголос, укр. молоси, укр. prian, укр. приставка, укр. префіксальні дієслова, укр. схиляння; нім. *n Ach-Laut*, нім. *f Affigierung*, нім. *f Anhebung*, нім. *f Tilgung*; англ. *small talk*, англ. *ta-ta theory* та ін.;

б) запозичені: нім. *f Linguistik*, нім. *m Hydronym*, нім. *m Infinitiv*, нім. *f Interpretation*, нім. *f Phonetik*, нім. *f Syntax* та ін.;

в) створені на основі греко-латинських елементів: укр. міфонім, укр. етнонім, укр. гіперболізація, укр. афіксація, укр. еквівалентна лексика, укр. параксітон, укр. антисізма; нім. *m Implosiv*, нім. *f Prosodie*; англ. *homeoteleuton*, англ. *affricate*.

За структурою неоніми метамови лінгвістики найчастіше є складними словами або словосполученнями, які утворені ланцюжком іменникових основ (1: N+N; 2: N+N+N): нім. *n Holz+weg+sätze+model* / рос. *предложения-тропинки* / укр. *стежкові речення*; англ. *self+embedding* / рос. *самогнездование* / укр. *самогніздування*, англ. *infinitive+group* / рос. *инфинитивный оборот* / укр. *інфінітивний зворот*.

Серед словосполук трапляються прикметникові та прийменникові форми: англ. *structural change approach* / рос. *подходы, основанные на изменении* / укр. *підходи, засновані на зміні*; англ. *lexical chainer* / рос. *лексическая цепь* / укр. *лексичний ланцюжок*; нім. *absoluter Kasus* / рос. *абсолютный падеж* / укр. *абсолютний відмінок*.

Ще один тип багатокомпонентних одиниць, типових для наукової лінгвотермінології, можна умовно назвати **комплексною словосполученням**. Це – словосполучення, один із компонентів якої є синтаксично складним словом. Наприклад, англ. *integrated reasoning* / рос. *интегрированное рассуждение* / укр. *інтегроване міркування*; нім. *f zusammengesetzte Zeitform* / англ. *compound tenses* / рос. *сложная временная форма* / укр. *складна часова форма*.

Зрідка зустрічаються також однослівні неоніми. Найчастіше вони є результатом семантичного терміноутворення: нім. *f Schwankung* / рос. *колебания* / укр. *коливання*; нім. *n Textem* / рос. *текст тема* / укр. *текстема*; нім. *n Vokativ* / рос. *вокатив* / укр. *вокатив*.

В поодиноких випадках неоніми виникли завдяки нестандартним штучним операціям, наприклад, гібридизації, англо-німецькі новоутворення: нім. *n wh-Movement* (також: *wh-Bewegung*); нім. *f Cockpit – Anzeige* (індикація / індикація); нім. *n Black-box-Verfahren* / рос. *метод "чорного ящика"* / укр. *метод "чорної скриньки"*; нім. *m Schwa-Laut* / рос. *шва* / укр. *шва*; англ. *non-verbal communication* / рос. *невербальная коммуникация*.

Структурна складність переважної більшості неонімів призводить до того, що вони часто мають паралельні абrevіатурні (ініціального чи складноскороченого типу) або абrevіатурно-символьні форми: англ. *R-effort* / рос. *исследовательская работа*; англ. *An ad hoc hypothesis* / рос. *специальная гипотеза, созданная для того, чтобы объяснить факты, которые, поддаются сомнению или опровергают теорию*; англ. *ESP (extrasensory perception)* / рос. *экстрасенсорное восприятие*; англ. *CL (Computational Linguistics)* / нім. *Computerlinguistik* / укр. *КЛ*; англ. *Natural Language Processing (NLP)* – укр. *НЛП*; англ. *Human Language Technology (HLT)* – укр. *ХЛТ*; а також назви державних організацій, що займаються питаннями лінгвістики, як: *LINSE – Linguistik-Server Essen*; *MAMPF – Moderne Ansätze und Methoden der Phonetischen Forschung* (eine Vortragsreihe in München); *LiMA – Linguistic Diversity Management in Urban Areas*; *FJUEL – Forum für Junge Englische Linguistik*; *SEPP – Sprachproben-Erhebung nach Phonetischem Plan*; *ASHA – American Speech-Language-Hearing Association*.

У дослідженні виокремлюємо лише кілька можливих технологій перекладу вище згаданих термінологічних неонімів: **1.** Перекладацька транслітерація, коли відповідність між одиницями вихідного тексту і перекладного тексту встановлюється на рівні графем. Розрізняємо: а) чисту транслітерацію і б) транслітерацію з роз'ясненням у виносці; **2.** Перекладацька транскрипція, коли відповідність між одиницями вихідного тексту і перекладного тексту встановлюється на рівні фонем; **3.** Калькування – передача безеквівалентної лексики тексту оригіналу за допомогою заміни її складових частин-морфем або слів (у разі стійких словосполучень) їх прямими лексичними відповідниками. Даний прийом поділяємо на: а) чисте калькування та б) калькування з уведенням прийменників і зміною структури словосполучення; **4.** Описовий метод перекладу неонімів, який поділяється на: 1) пояснювальний переклад, коли в еквіваленті розкриваються суттєві елементи значення перекладного слова і б) підстановлювальний переклад – такий прийом передачі неонімів, при якому в якості еквівалента використовується вже існуюче у вихідній мові слово (або словосполучення), яке не є неологізмом, але володіє достатньою спільністю значень із вихідним словом. **Новим** стосовно нашого дослідження вважаємо **5.** метод концептуалізації (на рівні тексту), який базується на принципі логічного взаємозв'язку опорних одиниць наукового тексту (базових слів, експлікативів і асоціативів), що виражається в концептуальній цілісності наукового тексту. У цьому аспекті концептуалізація трактується нами як процес генерування нового наукового знання за допомогою встановлення логічних відносин між концептами вихідного авторського тексту та концептами тексту перекладу. Процес концептуалізації у

трансльованому тексті має бути аналогічним процесу концептуалізації у вихідному тексті. Успішним переклад є тільки за умови, якщо логічні відносини ВТ та ПТ є аналогічними. Пояснимо дану думку на прикладі:

(1) *On my account the P term need not figure literally in the statement of the truth conditions of the metaphorical statement at all* [9: 103].

(2) *В моем описании терм Р вообще не обязан буквально присутствовать в формулировке условий истинности метафорического выражения* [10: 319].

У вихідному тексті логічні відносини частини-цілого (відзначені підкресленням) відображають хід авторської думки. У перекладному тексті дані логічні відносини (відзначені підкресленням) відтворені точно. Це знайшло вираження в наступному. У тексті оригіналу (приклад 1) поняття частини виражено базовим словом *the P term*, поняття цілого – асоціативом *the statement*. У трансльованому тексті (приклад 2) поняття частини виражено терміном *терм Р*, поняття цілого – асоціативом *формулювання*. Точно відтворені перекладачем логічні відносини вихідного тексту дозволяють реципієнтові ідентифікувати тип відносин між авторськими концептами *P term* і *Statement* а, отже, зрозуміти переклад тексту.

Особливу складність становить переклад безеквівалентних неонімів. Специфіка їх перекладу полягає у: 1) семантиці (безеквівалентна лексика належить до національно маркованої лексики сучасної німецької / англійської мови. У структурі лексичного значення безеквівалентних одиниць завжди наявна сема "національне" (етнічне, фольклорне, символічне)); 2) конотації (семантика безеквівалентних неонімів поширюється на контекст (сміслові оточення) цієї одиниці у тканині наукового тексту та весь зміст твору. Безеквівалентна лексика сприяє створенню авторської наукової картини світу; 3) функціонуванні (в ієрархії смислу тексту безеквівалентні неоніми виконують функцію доміанти); 4) іншомовних лексичних відповідниках (поява безеквівалентної лексики у тексті наштовхує реципієнта на розуміння етнокультурної належності твору. Текст починає функціонувати так, як феномен на межі двох культур).

Ще одна проблема, яка постає перед лінгвістами-термінографами – лексикографічний опис метадіалектів лінгвістики, а також упорядкування та фіксація термінологічних неонімів. Потреба в нових підходах лексикографічного опису терміносистем усвідомлюється на тлі нинішньої ситуації в галузевій лексикографії, де існуючі словники нерідко відбивають стан розвитку мови науки 30-літньої давності, а тому далеко не завжди їх матеріал є актуальним для сучасного наукового мовлення, це стосується, зокрема, і мовознавства у зв'язку з появою нових напрямів чи окремих лінгвістичних дисциплін та їх входженням у ширший науковий контекст. З іншого боку, через посилення міжнародних контактів не менш важливим для фахівців є знання способів передачі термінів в інших мовах. Для цього необхідно послідовно і обгрунтовано відмежувати неоніми, які є загально визнаними, з одного боку, та неоніми, які не тільки не отримали достатнього визнання, але і навряд чи можуть на таке визнання розраховувати. Критерієм "зажуреності / впровадження" термінологічних неонімів є науковий досвід укладача словника та регулярність функціонування у лінгвістичному метамовленні. Ступінь "зануреності" неоніма може оцінюватися за допомогою "критерію входження", відповідно до якого найбільш уживані неоніми частіше представлені у складі полілексемних термінів у порівнянні з маловживаними новотворами.

Термінологічні неоніми, що виходять за межі традиційного термінологічного апарату метамови лінгвістики і утворюють систему так званих *new*-термінів, революційних за своєю суттю, що належать до нових лінгвістичних напрямків – прикладної та когнітивної лінгвістики, генеративної граматики, фоностилістики, когнітивного перекладознавства – регулярно функціонують в сучасному метамовленні і вже знаходяться на етапі "занурення", оскільки отримали визнання лінгвістів, перевірене часом, і знайшли своє відображення в спеціальних словниках лінгвістичних термінів. Такими словниками є "Короткий словник когнітивних термінів" під ред. О. С. Кубрякової; "Англо-русский словарь по лингвистике и семиотике" під ред. А. Н. Баранова, Д. О. Добровольського (2003); "Немецко-русский словарь по лексикологии и стилистике" під ред. Г. Г. Ивлевої (2002), "Русско-английско-испанско-французско-китайский словарь лингвистических терминов" під ред. Ю. Н. Марчука (2005); "A Dictionary of Linguistics and Phonetics" під ред. David Crystal (2008); "Словарь американской лингвистической терминологии" під ред. Е. Хемпа (1964); "A Glossary of Cognitive Linguistics" під ред. Vyvyan Evans (2007). Цій проблемі присвячено також проект Н. П. Дарчук "Електронний словник лінгвістичної термінології з інформаційно-пошуковою системою (тезаурис)", виконаний в лабораторії комп'ютерної лінгвістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Метою даного проекту було укладання електронного "Словника лінгвістичних термінів" з використанням нової формалізованої методики конструювання тезауруса, що відповідає сучасним стандартам термінографії, і його репрезентація в Інтернеті, а також верифікація теоретичної моделі тезауруса шляхом застосування її для аналізу корпусу текстів російською / англійською / українською мовами з різних розділів лінгвістики.

З нечисленних перекладних словників варта уваги лексикографічна праця А. М. Баранова і Д. О. Добровольського Німецько-російський і російський-німецький словник лінгвістичних термінів з англійськими еквівалентами (2006 р.), а також словник В. С. Вашуніна під назвою "Немецко-русский

лексикон основных грамматических понятий", який охоплює понад 1700 німецьких граматичних термінів і російських словосполучень і розрахований у першу чергу на студентів, слухачів курсів підвищення кваліфікації, а також викладачів-германістів. Лексикографічна фіксація термінів трендових галузей лінгвістики служить показником того, що останні закріпилися у вживанні, однак нові лексичні одиниці, які експлікують оригінальну авторську концепцію, не завжди знаходять відображення у спеціальних словниках. Ілюстрацією нового лінгвістичного ідіолекта, який не знайшов поки відображення в словнику, служать, зокрема, популярні роботи А. Вежбицької – автора термінів, що відображають ідею дослідження універсальних елементарних смислів; монографія О. А. Ворожбитової, в якій авторка обґрунтовує концепцію лінгвориторичної парадигми та розробляє систему нових лінгвориторичних термінів російської мови та ін. Виняток у цьому відношенні складають: "Словник фонетико-метричної термінології. Латинська, давньогрецька, російська, англійська, німецька, французька мови" (2005), автором якого є О. В. Іванов та "Комплексний словник термінів функціональної граматики" (2005) Л. В. Попової.

Подібний термінологічний вибух зумовив значною мірою некеровану ланцюгову реакцію творення різних вузькогалузевих словників "авторських" термінів також в Україні, що проявляється в тому, що вони часом суперечать один одному через відсутність централізованого планування лексикографічної справи.

Представники термінологічної школи під керівництвом доктора філологічних наук, професора Т. Р. Кияка розробили концепцію укладання багатомовних галузевих термінологічних словників, яка враховує як позитивний досвід радянської лексикографії, так і міжнародний досвід. Ця концепція може бути прийнятною не лише для української лексикографії. Вона є значним внеском у загальну лексикографію. Насамперед, це стосується питань структури словникової статті, а також принципів раціонального відбору термінологічних одиниць [11: 3].

Рясний приплив термінологічних неонімів свідчить про те, що метамова лінгвістики знаходиться в стадії формування. Реалізуючи свої потреби в позначенні нових лінгвістичних понять, в нових номінаціях старих понять, метамова лінгвістики широко запозичує терміни суміжних дисциплін, використовує запозичення з інших національних мов (насамперед англійської), "продукує" нові неоніми з власного мовного матеріалу і мовних засобів інших літературних мов, відаючи при цьому перевагу терміноелементам інтернаціонального характеру. Тому актуальність створення нового тлумачного словника-довідника лінгвістичних термінів на тлі англійської, німецької, української мови, на наш погляд, цілком виправдана.

Метамовні інновації на фонологічному, морфологічному, морфологічному, словотвірному та синтаксичними рівнях, виявлення дублетів термінологічних неонімів, а також систематизація англійських, німецьких латинських і давньогрецьких терміноелементів у процесі моделювання тезауруса метамови лінгвістики є, на наш погляд, **перспективними** об'єктами подальших наукових розвідок.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Ємчура Н. Р. Неологізація чеської суспільно-політичної лексики кінця ХХ – початку ХХІ століть : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.03 / Ємчура Наталія Романівна. – Львів, 2015. – 276 с.
2. Клименко Н. Ф. Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі : [монографія] / Н. Ф. Клименко, Є. А. Карпіловська, Л. П. Кислюк. – К. : Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2008. – 336 с.
3. Конопацька Я. О. Семантична неологія в сучасному французькому медіа дискурсі : дис... канд. філол. наук : спец. : 10.02.05 / Конопацька Ярина Олександрівна. – Київ, 2005. – 206 с.
4. Мокиенко В. М. Лексические и фразеологические неологизмы : общее и различное // Русская академическая Неография. Институт лингвистических исследований / В. М. Мокиенко. – Санкт-Петербург : Наука, 2006. – С. 115–122.
5. Закреницкая Л. А. Терминологические новообразования в профессиональном дискурсе (на материале англоязычных терминов христианского богословия) / Л. А. Закреницкая // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. : Філологія. – Одеса, 2014. – С. 87–88.
6. Скороходько Е. Ф. Неоніми в когнітивній та комунікативній структурі наукового тексту (на матеріалі англійської мови) / Е. Ф. Скороходько // Мовознавство. – Київ, 2004. – № 1. – С. 45–53.
7. Коржаєва Ю. В. Неонімія у сучасній французькій мові : способи та шляхи термінотворення // Іноземна філологія. Український науковий збірник / Ю. В. Коржаєва. – Львів, 2009. – Вип. 16. – 68 с.
8. Левицький А. Е. Актуальні проблеми розвитку неології (на матеріалі сучасної англійської мови) / А. Е. Левицький // Вісник Житомирського державного університету імені І. Франка. – Житомир, 2005. – Випуск 23. – С. 16–21.
9. Searle John R. Metaphor // Metaphor and Thought. / John R. Searle. – Cambridge, 1980. – P. 92–124.
10. Сёрл Дж. Р. Метафора // Теория метафоры / Дж. Р. Сёрл. – Москва, Прогресс. – 1990. – С. 173–193.
11. Українсько-російсько-англійсько-німецький тлумачний та перекладний словник термінів ринкової економіки / Уклад. : А. С. Д'яков та ін., під ред. Т. Р. Кияка. – К. : Обереги, 2001. – 621 с.

12. Д'яков А. С. Роль етимології при прямому запозиченні нових термінів та терміноелементів // Проблеми зставної семантики : [Матеріали Всеукраїнської наукової конференції] / А. С. Д'яков, Т. Р. Кияк. – Київ, 1995. – С. 100–101.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Yemchura N. R. Neologizatsiya ches'koi suspil'no-politichnoi leksiki kintsya XX – pochatku XXI stolit' [Neologization of the Czech Socio-Political Vocabulary at the End of the 20th and at the Beginning of the 21st Centuries] : dis. ... kand. filol. nauk : 10.02.03 / Yemchura Nataliya Romanivna. – L'viv, 2015. – 276 s.
2. Klimenko N. F. Dinamichni protsesy v suchasnomu ukrains'komu leksykoni [Dynamic Processes in Modern Ukrainian Lexicon] : [monografiya] / N. F. Klimenko, Ye. A. Karpilovs'ka, L. P. Kislyuk. – K. : Vidavnychy Dim Dmytra Burago, 2008. – 336 s.
3. Konopats'ka Ya. O. Semantychna neologiya v suchasnomu frantsuz'komu mediadyskursi [Semantic Neology in the Modern French Mass Media Discourse] : dis... kand. filol. nauk: 10.02.05 / Konopats'ka Yarina Oleksandrivna. – Kyiv, 2005. – 206 s.
4. Mokiienko V. M. Leksicheskie i frazeologicheskie neologizmy : obshchee i razlichnoe [Lexical and Phraseological Neologisms : Similar and Different Characteristics] // Russkaya akademicheskaya Neografiya. Institut lingvisticheskikh issledovaniy [Russian Academic Neography. The Institute of Linguistic Research] / V. M. Mokiienko. – Sankt-Peterburg : Nauka, 2006. – S. 115–122.
5. Zakrenitskaya L. A. Terminologicheskie novoobrazovaniya v professional'nom diskurse (na materiale angloyazychnykh terminov khristianskogo bogosloviya) [Terminological Neof ormations in Professional Discourse (on the Basis of English Terms of Christian Theology)] / L. A. Zakrenitskaya // Naukoviy visnik Mizhnarodnogo humanitarnogo universitetu. Ser. : Filologiya [International University Scientific Journal. Line : Philology]. – Odesa, 2014. – S. 87–88.
6. Skorohod'ko E. F. Neonimi v kognitivnij ta komunikativnij strukturi naukovogo tekstu (na materialy anglijs'koi movi) [Neonyms in Cognitive and Communicative Structure of Scientific Text (Based on English)] // Movoznavstvo [Linguistics] / E. F. Skorohod'ko. – Kyiv, 2004. – № 1. – S. 45–53.
7. Korzhaieva Yu. V. Neonimiya u suchasnij francuz'kij movi : sposoby ta shlyakhi terminotvorennya [Neonymy in Modern French Language : Means and Way of Term-Building] // Inozemna filologiya [Foreign Philology] : [Ukrains'kij naukovyj zbirnyk] / Yu. V. Korzhaieva. – L'viv, 2009. – Vip. 16. – S. 68.
8. Levits'kyj A. E. Aktual'ni problemy rozvytku neologii (na materialy suchasnoi anglijs'koi movy) [Insights into Neology of Present-Day English] // Visnik Zhytomyr'skogo derzhavnogo universitetu imeni I. Franka [Ivan Franko State University Journal] / A. E. Levits'kyj. – Zhytomyr, 2005. – Vypusk 23. – S. 16–21.
9. Searle John R. Metaphor // Metaphor and Thought / John R. Searle. – Cambridge, 1980. – P. 92–124.
10. Syorl Dzh. R. Metafora. Teoriya Metafory [Metaphor. Metaphor Theory] / Syorl Dzh. R. – Moskva, Progress. – 1990. – S. 173–193.
11. Ukrains'ko-rosijs'ko-anglijs'ko-nimets'kij tlumachnyj ta perekladnyj slovnyk terminiv rynkovoї ekonomiky [Ukrainian – Russian – English – German Explanatory and Translated Dictionary of Terms of Market Economy] / Uklad. : A. S. Dyakov ta in. , pid red. T. R. Kiyaka. – K. : Oberegi, 2001. – 621 s.
12. Dyakov A. S. Rol' etimologii pry pryamomu zapozychenni novykh terminiv ta terminoelementiv [The Role of Etymology in Direct Borrowing of New Terms and Term-Elements] // Problemi zstavnoi semantiki [Composite Semantics] : [Materialy Vseukrains'koi naukovoї konferentsii] / A. S. Dyakov, T. R. Kiyak. – Kyiv, 1995. – S. 100–101.

Володина Т. С. Неонимы метаязыка лингвистики: переводческий и лексикографический аспект.

Статья посвящена описанию терминологических неонимов метаязыка лингвистики (на материале немецкого и английского языка), проблеме их перевода и лексикографической фиксации. Внимание уделяется выявлению причин возникновения таких новообразований в метаязыковой системе и раскрытию их отличий от неологизмов общелитературного языка. Автор предлагает семантическую и формальную классификацию неонимов и анализирует возможные технологии их перевода. В статье упоминаются современные словари лингвистических терминов, в которых отражаются новые лингвистические метадиалекты и окказиональные неонимы, представляющие научный интерес. Обильный приток терминологических неонимов свидетельствует о том, что метаязык лингвистики пребывает в стадии формирования.

Ключевые слова: термин, неологизм, классификация, перевод, концептуализация, словарь лингвистических терминов.

Volodina T. S. Neonyms of the Linguistic Metalanguage: Translative and Lexicographical Aspect.

The article is devoted to terminological neonyms of the metalanguage of linguistics (on the basis of German and English), and the problem of their translation and lexicographic fixation. The attention is paid to the reasons of emergence of these neologisms in the metalinguistic system and their differences from neologisms in common-

literary language. The author suggests semantic and formal classifications of neonyms and analyses possible methods and most productive ways of their translation, the implementation of which is capable of providing terminological equivalency while translating the terms from English / German into Ukrainian / Russian. Among the basic ways of translation the author has singled out the following: by calque; transcription or transliteration; descriptive translation. The author proposes to consider the conceptualization as a new translations strategy of the linguistic terms in the scientific text, which is modeled by interpreter, based on the source text. This translations strategy is based on the identification of the basic meaning-components of the text, which are a kind of "markers" expressed by explicatives and associatives, which are represented by the following types of logical relations: genus-species, partitive relations, result-process and cause-effect. The appropriateness of applying of every way of translation, specified above, has been cleared out. The conditions for overcoming the difficulties in the translation process of linguistic neonyms have been examined. The article mentions modern dictionaries of linguistic terms, which reflect new linguistic metadialects and occasional neonyms of scientific interest. Plentiful inflow of terminological neonyms indicates that the metalanguage of linguistics is going through the forming stage.

Key words: *term, neologism, classification, translation, conceptualization, dictionary of linguistic terms.*